

18, Saleh Kwees, 1989, Gwange, 40.43 minutes

<I> ismak mine

<SK> aa ismi šaaleh kwees

<I> wildook ween

<SK> wildooni fi, aa, fi araadi gulumbaa, fi hille busammú kilimērii, fi hukuumat baama l mahalliyya, fi barno steit

<I> kubur ween

<SK> hawaali, indi idaašar sána jiiit hineen, badeet badrus al qurʔaan, wa l mahad hana gwonge al islaamiyya, suma mašeet lee madaaris al kubaar, ka haaya islaamik kolej , suma hasa haaliyan ke da gaaid baʔamal fi l hukuuma mudarris, la mōdarris fi hine fi maiduguri, fi sakandēri skuul, badarris al arabi, naam (0.50)

<I> fi ayy sekandari skul

<SK> fi gaaman dei sakandēri skuul maidugēri

<I> jiiit hineen waahdak

<SK> aa, táarif bas indina aada fi, kan waayid ədawwir imši bidēris qurʔaan, bulummu laa le naadəm, wa lammoona le raajil waahid usəma muhammad adam, raajil usəma muhammad adam faqiir, ašla ja min, azunna ja min ac caat, akiid ja min ac caad, aa njammeena, wa ja geed fi bilaadna taqriiban, xamsa aw sitta sana, ha, fi hillinna qaadi, haa baadeen amta gaam jaay kan lammooni leya, dadda jiina, badeet qirayt al qurʔaan, badeet miyá gaadi wa jiiit istamarreet maá, wa nahaar fajír kan bagēri fi l ibtidaaʔiyya híne, fi l mahad, (1.45)

<I> keef as sangá fi hiltak

<SK> fi hillinna waahid sangá badeena ka sangá bas, ka sangá, nigēri ba leel wa nahaar bimši baʔaawin ana zaati saqayyir banši beʔaawun waalideenii fi z ziraawaa wa ke, yammat gamma j jaay kan xalaas jiina beya sawa hine, xalaas jiina hineen wa, istamarreet fi giraayit as sangaaya di, wa be šabaah kan bagēri fi l maahad al islaamiya da, yam antaheet kan xalaas iltahaqt be l madaaris as saanawiya (2.19)

<I> šunu al madaaris

<SK> aa misil kuliit aš šariiʔa wa l qanuun wa d diraasaat al islaamiyya, darás hinaak wa mašeet darrás, gabúl darrás fi l hukuum l mahaliyya hiil mongonó, wa baadeen, baad maa intaheet jiiit lee diraasa marra saaniya, kan yam antaheet min ad diraasa kan iltahaqt be, al hukuuma, yaani steit gamant , kan hasa gaaid baamal fi steit gaman (2.44)

<I> inta arabi náfar yatu

<SK> al arabi, al hasa al yoom bidarris fooka da fuṣha

<I> náfar yatú

<SK> jabuuri, min aj jubuur, ammi wa abuyi kula arab, wa qášim beetna buguulu laha jubuur, wo teerif al jibuur zaata milfarrak, al jubuur zaata induhum xašum buyuut dugaag dugaag ke fi, ʔášim beenna s saqayyar buguulu laa, buguulu laa hijaazi, hijaayzi, mm (3.21)

<I> tilkallam luqaat yatú

<SK> al luqaat al balkallama, bas balkallam al ingliizi, wa hausa, wa kaanuuri, wa luqidna di, wa l arab l fuṣha

<I> keef alellem kalaam borno

<SK> luyat borno, haa, indamaa kunta mudarris fi al hukuuma l mahalliya fi manguno, saakin míya borno, kulla n naas s saakin miya l borno, wo awlaad al badarrəssum zaata borno, wa kulla l mudarrisiin n nasayi jami kulla borno, da alallám baa borno, wo wágit gaaʔid hineen gaaʔid bagəri fi s sangaaya da, kula nimši s suuk wo bəkaan nimši nuruux ke kula naʔaamal borno katiir katiir yaani be l maʔaamala bas (4.10)

<I> qaadi fi hiltak

<SK> fi bəkaan jiit minna hillinna makaan wildooni fooga da, ha da borno šiya, finšaan da hasa kulla haaliyyan naasna aqlabiitum ma biyeerəfu borno, finšaan fi borno šiya fi l bakaan da,

<I> wa hawsa

<SK> laa, hausa kulla nafsa l masʔala, hausa alallamta fi l madaaris, wa, yaani as sákin fi il múdin fi maiduguri hineen da, xalaas alellemt l hausa be d'ariiqa di, hu kula maa l maʔaamala bas, mm (4.39)

<I> tašiif al luqaat deela, hawsa, arab wa borno, yeení fihum gaasye

<SK> laa, al gaasiya, borno ágsa lúqa, bi n nisba leena aniina fi borno steit hineen, borno gaasiye xalaas, finšaan, bi n nisba lee yaal borno zaata kula kan waahid šifta maa kibír fi lub borno ke da, kan ille kabiir dugo ja lee borno da maa bigdar bilfazaha lafiz kuwayyis, ya hasa aniina naarifa n naadum al bəlkallam be borno dool kulla, hasa baarif borno wo bəlkallam baha, amma kan mašeet le bakaan misil borno asəliin da, be mujarrat fateet qašimi beerfuuni ana da maa burnaayi, fišaan alfaazhum waade bileen mutaloloa, kan naadum, tašallam luqqitum kulla mun aš sa`ab yaani, alfaazum di, tid`d`aļi laa wa tilkallamaha adiil ke (5.36)

<I> ambeen arab wa hawsa wa bornu, le waahid ajami da, yatú fihum al gaasye

<SK> háusá wa borno wa árab

<I> naas ajami (6.01)

<SK> le l ajami da, azunna le l ajami da ille, borno di, borno hi bas al tilga laha gaasye, finšaan qaaliban kan šif naadim mašá géed makaan gadee, bigdar bil?allam, yaani barno,haa l aráb, wa hausa bigdar bil?allama d'awwaali, amma borno da minna šá?ab maa tilga taqriiban, kan maa naadim d'áwwal maaum weeda ke maa bil?ellem borno adiil, fišaan da bašiif borno ágsa waahid, le n naadim al gede da, mm (6.30)

<I> tierif naadim min turaab yatú kan simiita bilkallam al arabi

<SK> baarifa, hasa haaliyan hasa šiif anaa, min baama walla maa gul leek ke, wa hasa n nadim aj ja min kondiga, wa min mongono, wa min dambua, dool kulla l arab dool da, kan waaid be mujarrida alkallam leek da, ta?árif be humma bakaan ja minne, yaani luqəta fark fi, šie ke da fi l alfaaz tilga, fəraax fi, wa masalan, an naas al bijú min gujiba, walla min dambua, walla min manguno walla min konduga da, yaani bistaamalo borno fi luqqutum kasiir minn an naas aj jo min al balge hinaak, wa min turaab borno, fišaan doola saakiniin miya borno, wo doolaak kan saakiniin weetəm, yaani ma induhum mə?aamala ambeenum wa mbeen borno, fišaan tišiif fark fi, wa hatta fi kalaam al arab zaata tišiif ,furuuq fi, hasa masalan aniina hine l balge da, badal nuguul leek ta?aal da nuguul caal (7.48)

<I> aiwa

<SK> nuguul caal, amma humma hineen buguulu waadiin buguulu taal, al yaaliban kondiga, monguno, wo gujiba damboa kullu buguulu taal, amma aniina hineen nuguul caal,

<I> hineen fi Maiduguri

<SK> hineen maiduguri kula nuguulu taal bas, teerif maiduguri kula nuguul taal, nuguul taal , nuguul taal bas, wa hasa misil (8.09)

<I> tuguul taal le waahid min turaab balge

<SK> nguul, nuguul caal

<I> la la laintu gaadiin fi maiduguri

<SK> nuguul taal aye, fišaan aniina ad' d'abbeena be n naas al buguulu taal, humma naas al axalabiya, wa taal di hi bas šiya ke muyaariba l arabiya l fušha, finšaan da bas nuguul taal, hasa haaliyan kan mašeet hinaak kan gul taal da, baad an naas bil?ajjabo buguul keef an naas buguulu caal wa inta taguul taal, wo gadee kula fi ašyaa misil hisaab misil tuguul, talaata, aniina hinaak nuguul salaasha, wa humma hineen, bakaan al gulta, amaakin uxa buguulu talaata, wa samaane, aniina nuguul samaane wa humma buguulu tamaane, wa ma šaba daalik, al ašyaa kasiira misilha di (8.51)

<I> hineen ma tuguulu samaane

<SK> fi maiduguri nuguul samaane, amma al aqalabiya buguulu samaane da, iguulu taṃaane bas al agalabiyya, wa gidé kula misil, aa, aniina fi hinaak fi l balge da, al alfaaz yaani misil ašyá waadaat fi, tišiifan hineen, bilfuzan šiya ke muqaariba le l arabiya l fušša, amma hinaak tilgaaha be l arabiyya l galgaaliya waadiha, misilan an nuguul leek, ad' d'iine, ad' d'iine, al bumallukua di, aniina gaadi nuguul d'iine, d'iine, yaani lafizna šiya ke xafiif min, hana n naas al gaadiin fi l amaakin al uxa wa xaašatan al gaadiin fi l múdun (9.37)

<I> min ween alallam fi fark beenaathum

<SK> laa gyét, gyét bas hassa bas al gyet fi hille waade buguulu láaa, laabiya fi turaab kondiga, indina zar hinaak bininši naxadim, be dáxil al xaliiq zamaan azinna fi, taqriiban sanit saba wa arəbaʔiin, aa seventi fo, gyét fi l bakaan da indina zar binimši naxadim wa nijí, wa wayít gaaid fii kulli, hille buguulu laha kulli mudarris fi ibtidaaʔiyya fi təraab mongono, fi l bukaan da kulla árab fi, ha humma dool zaatuhum gyéd miyáaəm wo šif alfaazum, yaani mitafaariga ba hiilna hanaana hiil al balge, gyed miyaaəm fi t tamma dool da, bas yaani d'aleet bookun fruuk katiira ke da fi , hatta waaid kan inta mujarrid fateet qašmak alkallam da buguulu inta da min al aráb hiné l balge, humma zaatum kula bišuru baan (10.42)

<I> keef tišiif al fark ambeenahum, ma tuguul kalaamku miš adiil

<SK> laa, teorif aniina zaata nuguul kalaamhum humma miš adiil, wo humma zaata buguulu ke, da šai mutajaawil beena, humma baad al awgaat buguulu aniina alfaazna bileen xafiifa wo maa jamiila wa maa indehe lazza, wa aniina kamaan nuguul kazaalik, nuguul humma alfaazhum kulla ke, yaani mungamde wa, xaašatan, hassa masalan kan naadim mašá min al amaakin al uxa da, mašá le l balge da buguulu la da bəlkallam kalaam qawaalme xalaas, kan qaalmi, ma qaalmi kulla, humma humma ke buguulu kalaam qaalme, maa daamit ke l kalaam da bišaabi le hana l qaalme (11.23)

<I> fi turaab yatú bilkallamo kalaam al árab al adiil da (11.36)

<SK> bi n nisba, misil maa gulta leek awwal, al amaakin al borno katiir da, bustaamalo borno katiir, wa l amaakin al borno šiya da, bilkallamo arabiya ziyaada yaani waasia minna l amaakin al fiiha borno katiir, hassa misil al balge da arabiyyitum gawiyye, aha hásab al misaal, hassa kan mašeet lee c caat, ma šifta sei, mašeet lee caat ripaablik le njammeena da, fi lubba l hille tilga n naas kalaaməm, yaani məllolo bilheen maa bittafhamo kula, šabá aniina dool da maa bafamo kula (12.08)

<I> yaani kalaam arab

<SK> kalaam árab, yaani misil ana gaaid nisawwi ke, ana gaaid namši, ana gaaid niseyyi ke, kan mašeet hinaak le l bawaadi hine c caat, wa šil naadim jibta le balge da, kalaaməm kulla sawa, yaani missaawi, at tijiiba min ac caat hinaak, be al gaaid fi l bawaadi da, wo be hana l balge da tilga kalaamuhum kulla tilga waaid bas, furuuk maafi, ille šiya hayna hayyine bas, yooma, aniina híne turaab manguno wo šunu da kulla furuuq ziyaada min naadim al bijí min gaadi be haná l balge (12.37)

<I> maʔa rufugaanak tilkallam ayy luqqa

<SK> wəi mbeenaat rufugaani, balkallam be, baʔada l awqaat be l hausa, wo be l aráb, deela, wo fi beetii, wo lee awlaadii kan balkallam be l aráb, kulla ke, nilkallam be l arab

<I> indak mára

<SK> ayé, indi mará, hi kula arabiyya, (13.04)

<I> al awlaad

<SK> kula xalaas mənilkallam loəm be al arabbas awwal ši

laa humma dugaag, hasa awwal badó, humma dugaag suyaar bilheen

<I> siniinhu kam

<SK> laa, al kabiir zaata azunn arbaʔa siniin, as saqayyar kan saqayyar, al kabiir bilkallam be l arabi

<I> bas

<SK> aa

<I> hawsa maafi

<SK> la lissa hausa maafi (13.27)

<I> sahi

<SK> aa sahi

<I> borno

<SK> lala borno da taal kula maa biarəfa, borno maafi marra waahid, teorif hasa hine da borno bilheen, ɗaʔiif, hausa faayitinna fi l quwwa, hasa tilga wahid,

<I> fi gwange (13.39)

<SK> fi gonge masalan hasa ana indi madrasa masaaʔiye badarris fookha, wa indina awlaad waahid tilgá amma wa abú kulla ke borno, wo maa biyerif borno ille bilkallamo leya be l hausa, xaššatan naas al mətəʔallimiin, as saakiniin fi jiaree doola, finšan da haaliyan ke luqaat al hausa maašya taqalab hiil borno, awwal kulla l aráb da šiya, amma hiil borno da, hiil, borno zaata hausa, maaši taqalabha, yammit baad al awgaat, borno zaata, induhum yaani program ke

fi t tivi busawwuu, wo bišajjuu axawanum borno, ma humma bəxallu luqutəm wo bugabbulu le hausa, wa hasa aš šugúl da waagi?, hasa indi iyaal baʔarifəm abuuəm, wa amum wa abuum borno wa maa biyerfu borno wa láu taal maa biyerfuua da gaaid abahaathum naas ummaal fi hukuuma, finšan da, borno di hasa, al aqalabiyya ma bəstaamaluuha kan naadim maa bərnaayi ke aha, maa bistaamalaa, ille bilkallamo be hausa, fišaan yaaliban tilga walád, wildó min sanit tamaaniin wo lee hasa da, maa biyerif borno, ille kan saakin miyá borno daaxəl, amma kan le gaaid fi maiduguri kan maa bilkallam be kalaam borno, ille hausa bas (14.39)

<I> fi bakaan amal tilkallam ayy luqa

<SK> fi bakaan al amal, yaani tiirif al awlaad kulluum maa bəfhamo l arabiya šaab jiddan al fušha di, fi ašaan nuktub ad dárəs, nuktub ad dars be l arabiyya, wa l huruuf wo šunu kulla ke arabiyya, wa baadeen nišrá loəm kan nihtaaj lee bayaanaat be l ingliiziya, aw be luqqət hausa, iza a ɗaaʔat ad daruura le bayaanaat, amma maa bəgdar bəfham al arabiya fišaan maa indum mabaadi kwaisa maafi, finšan da nəlcallam be, nədarris be l hausa, ha nəktub be l arabi, wa nišəra imma be l hausa wo be l ingliizi be l luqqateen deel (15.19)

<I> indak tullaab katiiriin

<SK> ɗullaab fa l madarasa l šabaahiya

<I> il hukuumiyya

<SK> indina ɗullaab katiiriin, fi l fušuul al arabiya, kulla min jeeʔesʔes min fom wan ila fom trii al arabiyya ɗaruuriya, kul an naadim biseyyi arabiyya, wa kan mašá min jeʔesʔes wan, le esʔeswan ʔesʔestrii siiniya klaasis, yaani muxtaar, aw maaši l arabiya, aw frenc, aw hausa, finšan da aɗ ɗullaab min al fašəl al awwal le s saalis kulla budursu arabiya, jabriyya fookum (15.59)

<I> kan sawwag fi s sugg al kabiir tilkallam ayy luqqa

<SK> fi s suug al kabiir a, di hausa bas, wa baad al awqaat, wa baad al awqaat tilga n naas misil aj jo min as sauzan paat dool da, misil ibo wo yarubo rubbamaa bafhamo hausa kan, taamulum, amma humma kula al aqalabiya bilkallamo hausa dool, al aqalabiya bilkallamo hausa, kan waahid ma biyerif hausa kan, tiʔáamil be l ingliiziya wo təfaahima, amma humma axalabiyitum bilkallamo be hausa, humma kulla biyerfu hausa (16.34)

<I> fi koston

<SK> fi l koston, fi s suuk, bilkallamo be hausa bas, fi l mubaayaan mbeen n naas wo ke, ille hausa bas

<I> seyi al árab bilaaxado ambeenaatum

<SK> al arab bilaaxado mbeenaatəm, aw be l luqqaat al uxəra

<I> arabi biyaaxud min al hawsa (17.05)

<SK> la da yaaliban tilga fi l gaaʔide ke, al aráb, ma biyaad'u banaatum ille lee borno, borno teerif al kasiiriin gaadiin ma borno jamí, ha al borno biyaad'u banaatəm, wa baad al awyaat humma kula biyaaxədu min borno, amma kan šiftaha bit dugo mašát axád laa raajil, walla iiwaayi, walla yarubaayi, walla hausaayi, walla ke da, yaaliban hinna bas bəxarman wa bimšan kan baadeen billaggó be šugulum da bittaxad, amma min abuuha ke da, maa, minn as šaʔab maa biyaad'iye, bit, biyaad'iye le naadim ke ajnabi marraat misil hausaayi, walla yarubaayi, walla nyamiraayi da maa biyaad'iha laa (17.43)

<I> fi l bawaadi

<SK> fi l barra, hatta hine kulla kan ille kan al bit mašát ixtaarta zawwajata da abuu maa inda haq fookaha, amma kan hu bas biyaad'i da, le borno biyaad'i, wa le hausa kula kan maʔaamala bigát katiire da biyaad'i, amma misil al yaruba, wa ny nyaamiri dool da ma biyaad'iim, mm

<I> kan raajil arabi biyaaxud mara ajnabiye, bilkallam ayy luqa (18.12)

<SK> misil al ajamiye, timkin bornaayye aw hausa walla baabur walla ke, yaaliban tilga l waayid lamma biyaaxut waade, misil baaburaaye, aw hausayyiye, aw ke da, bilkallamo ambeenaatum be l hausa bas, fi ašaan, min as sáʔab tilga misil al luqqaat deel wo tiʔerif kalaam al arab da šaʔab gaasi, finšaan da ille bəlkallamo be l lugga l arabiya walla kan borno kulla kan humma faahiminna d'awwaali kan alfaahamo ambeenaatəm bistaamalooaha bas, mm (18.44)

<I> al iyaal

<SK> bas laa, al iyaal ka misil gulta leek, yaaliban al iyaal šaba da lugutum bitruu, kan al am ke maa arabiyye da, yaaliban al luga bitrúu, yaani dedda bugummu be luga imma hausa imma borno, al iʔyaal ke maa bistafiidu kan naadim tazzawaj mará, ajamiya wo maa, aráb, kan ajamiyya da yaaliban kan maa fakkar da iyaala da maa bilʔellemo l arabiya, ille buguumu bas, be luqut aməm, yaaliban aš šuqul šabá da bas (19.14)

<I> naas juduuhum árab ma bilkallamo l luqa l arabiyya fi

<SK> juduuthum, aaa, fi, masalan tilga naadəm, juduuda wa kulla áhala da aráb, wa maa biyerif luqa l arabiya, da nuguul arabi wa ma biyerfa l luqa l arabiyya, arabi fi l ašəl, wa luqqa kan maa, bin nisba le l luqqa kan maa arabi, ha tišiifa da yaalibaan maa bihtammo luqa le l arab, dadda bihtammo le l luga l kabiir fiya di, imma kan borno kan hausa dada yagdar

buguum fi l lugga di wa bustaamala, hu zaata kulla biteerif bə koon hu arabi, ašla ke da arabi, amma maa bigdar bilkallam be l luqa di xalaas (20.04)

<I> inta taguul la arabi

<SK> laa, aniina, naguul láa arabi, bə l ašal, amma low jiina le l luga maa bi binigdar nuguul láa arabi, fi šaan hassa ke me inda ayyi ziyaada le l arab, wa ma inde istiimaal le l arabi bas al haala di, fišaan nuguul arabi amma, be šart, imma arabi wo maafi nísi árab, imma arabi wa arabiita raahat, nəguul laa ke, amma maa nəguul laa ?arabi ke wa nihaasib miyaana wo kan šugúl hána arab ja kula buguum fiya da maa, minn aš ša?ab (20.32)

<I> kan waahid mi arabi bilkallam al arabiyya kwees wa ga?at ma?a l arab, taguul leya arabi

<SK> laa da ma binuguul laa arabi, da, maa daam ke juduuda maəm aráb da, hassa l awwal al gulta leek al arabi wa n nísi l arabiyya kula fišaan nasbita haadi arabiyya, finšaan da nuguul la?a arabi, amma kan le haal al fiya ke da maa arabi bísima da, kulla al luqqa n naadim maa bəlkallam ba da maa luqquta sei, amma huda kulla maa daamit ke, irfe l luqqa bas da, wa juduuda maəm arab da maa arabi hu kula, mi arabi (21.12)

<I> kan indak bitt, fi raajileen budoor bittak di, waahid arabi ma bilkallam kalaam al árab, wa t taani da mi arabi walaakin bilkallam kalaam al árab, taad'ha le yatú minhum (21.40)

<SK> bas, al šabaha hu da, kan indii raqaba badoor bittii di, baadeen kan ligát iyaal kulla bistamirru be l aráb, wo yilkallamo kalaam al aráb, baad'iia le naadim al maa ?arabi wa al bəlkallam be l aráb da, kan an naadim daak, kan maa indii raqaba wo be koon leya, timši tugood al ayyi taal kula maa bihimmini, kan baad'iiha lee n naadəm aj jidda arabi, wo šəl ašla aráb wo ma bieerif kalaam al aráb, kan, timši kan baadeen awlaataha maa bətallamo amma ke l muhim ana ke da baad'iiha le n naadum al bəlkallam be kalaam al aráb, finšaan maa budoor baadeen iyaalha təlídəm wa humma kulla mi eerfo kalaam al arab, baad'iiha le l bəlkallam be kalaam be l árab bas, kan indi raqaba ke badoor baayyi luquti da, basawwi laa, ha kan naadim maa inda ragaba kulla rubbama da maa bimši baad'iiha le d'aaka kulla, hu, da bas (22.26)

<I> fi hineen naadi le l árab, fi bakaan al árab billammo

<SK> keef

<I> munazzama le l arab, bakaan al arab billammo fooga (22.47)

<SK> aah naadi le l árab, da gabúl indina fi, gabúl indina naadi le l árab fi, wa hassa kula fi, amma maa, usuma be kawna árab ke, isəma bissajjal inda l hukuuma kula bee buguulu laa kátəl briidas asosiešan, ha fišaan da hu da árab, amma isma ke da mi hana árab, al ísim, misil an naas ar ra?aaye hiné l bágar ke, amma hu da naadi hána árab wo mašhuur wo kulla n naas

aarfinna baha hana arab, wa baad al awqaat, fi munaasbata l ʔayada wa keef biyaamal alʔaab hine arab wa šunu šunu ke n naas bimšu billammo bušiifu wa ha da kula fi (23.26)

<I> shuqula shunu

<SK> laa, našaadaata katiire, našaadaata, yaani bišəjji yaal al arab be kon idarrəsu yimšu le l madaaris, wa l muzaariin izaaru, wa inda našaataat katiira, wa yaani bizzakkir al hukuuma, be koon təfakkira l arab misil kan fi bukunne maa indahan alme, saaʔúdum waddu loəm alme, wo bifakkuru lee hayaat dawaahum kan l bágar wa maa šaba ɗaalik, indehe amaal kasiira bəsawwiia, wa sanawiyyan inde ijtima bisowwi hineen kulla l aráb bəjú, hine l bawaa l barra barra kulla bijú, faa bisawwu lancin wa šunu kan musaada fi kula biyaad'uua le l munaadi da, wa baadeen kan alʔaab ke busawwuuan wa bušuttu (24.16)

<I> le ayy munaasaabaat

<SK> laa, minaasibat, be n nisba le l kloob da bas, al asosieešən da bənaadiiəm, mojuud masalan kan lihik sána, hassa kula sawwaa fi naintiin eeti seven, wa l musajjal rasmiyan ke da, awwal kula gaaid wo sajjalo rasmiyan da fi naintiin eeti savin, wa eeti sevun lammo, wo eeti eet kulla fi eepril allamo, wa sawwo musaaʔada lammo taqriiban ziyaada min, gúrus katiira, yaani lee ibinu sekeeteriat le, le lee l kloob da, la l asosieešən da (24.49)

<I> induhum beet

<SK> aaha beet, aah budooru banu laa beet, wa baadeen ikuun maktab wa šunu kula yakuun fi l hana l kloob da ikuun fii fi l maktab da, wa inda ʔummaal kula kan, buxadumu, naas azinna ʔalaata arbaʔa hassa kula indihin, áktar fi darb hanaa laaminu wee, amma da muwaqqat bas, haaliyan kan xələso kan bəbəno hanaaəm wa buntagulu la, ha hu da inda našaadaat katiira, yaani min awwal šei bulummu raas arab, be koon waadiin al gaadiin biʔaad wo be l gərə kulla ke izakkuruuhum humma bas al waahid, wa mata kula kan məsaaʔada jaat al arab busawwuuha gummu isawwuuha jamii, wa ašbaha zaalik, ašyá kasiir yaani gaam baha, wa baadeen fi l hukuumaat al mahaliyyaat kula tilga misil, fi ingala kulla fi misila hu da ma bagdar bazzakkara, wo fi baama, wo fi mongono kulo tilga ašya mísil ad dugaag dugaag dool da bulumman, yani išajju waadaat, wo baad fiiyan bušajju n naas al ʔadaat al arab ye yinsa adaat al árab, wo l baad yaani bišajjan be lammiin ar raas, wa amsaalina kasiiraat, amsaal deel al ašyá deel (25.55)

<I> inta darast al luqa l arabiya wa l islaamiyaat

<SK> darás luqa arabiyya wa islaamiyaat

<I> inta tishiif al luqa l arabiyya al fusha hayyine leeku áktar min al gabaayil at taaniyaat (26.25)

<SK> şah, ah, şahiih aniina nišiif al áksar fi luqa arabiyya, yaanii maa inda şu?uuba leena, hatta at d'ullaab axwaanna misil borno wo hausa, bijú buguulu leena intu l luqa di intu ágrab laha minnina aniina, fišaan da kan waayid daayir la musaa?ada misil fi d darəs, wa ke kula bijiina, wa şahiih maa binuwaaji, şu?uubaa fi , amma laakin maa şu?uubaat kasiira, kan naadim lau gyed azzakkar wa aarif al arabiyya zeen hana kalaaməm da biyerf al fušha da, al lahaja l beerifa adiil da, maa fi mas?ala yaani, , taqriiban , taqriiban arbaøiin fi l miya, yaani bəfhama, be l arabiya diike bas, yaani bəfham, misil ad dars hassa law luqat ad dars be l arabiya, wa n naadim da biyerf l arabiya, gyéd fi l bawaadi biyerif al arabiyya maarifa adiila, bifham tagriiban arba?iin bi l miya, min al fušha (27.21)

<I> hu ma dáras kula

<SK> lau maa dáras kula, amma imkin an naadum da, gyed fi bəlaadeega bilheen ta?allam maa gyed fi l birni misil, ti?írif hineen al luqa, maa waasi?a bileen, hassa misil awlaad al asjaar, wa asmá hine ašyaa, barra naadim birifan, wo ana hassa zaati l mutakallim maa bagdar beyérif asaamiihim, amma hinaak dool da walád inda ašara wa ke biyerfa, finšaan da al aráb zaatum an naadum al kəbiir fi l bawaadi da, yaani bufuut an naadim al kabiir fi l múdun, fi l arabiya, bufuut foot bilheen bas, finšaan da kan ligiit naadim kaabir hinaak da, qaaliban tilga waahid yammit, bigəri s sangá, mm (28.05)

<I> naadir

<SK> yaani tilga masalan faqiir bigəri fi s sangá min saqayyir, wa bigəri al gur?aan adiil, wa baadeen, kan xattam aw hafáz š šai min al qur?aan aw hafaza l qur?aan kula ke, tilgá bišiil ayyi kitaab, biduun mədarris, bigəri ho bəfhama, ha da bidil ala anna al arabiyit hiil, al kibira saqayyir di bas, yaani, min saqayyar ke qaadi da bas, zaatta, yaani bee munaasibiita bigdar bišiil al kitaab bigerii, wo bifhama biduun maa ma mašá le madarasa ke bas, ha da bədil be kóona n naadim al kibír fooga, l bawaadi wa ta?allama l luqqa l lahaja di hinaak ta?aliim kuwayyis, yaani l arabiya maa tilga laa ša?ab bilheen, bəfham minha kasiiran yaani (28.48)

<I> naas min al gabaayil at taanyaat bijuuku mishaan il?allamo l luqqa l arabiyya (29.19)

<SK> da be n nisba le l madaaris,

<I> da bi n nisba le naas (29.29)

<SK> aah şah fihím hassa, indina téerif, naas waadiin, xaşşatan naas kano, hassa indum taqriiban jaabo awlaad wadiin bijuubuuəm hineen, bugóro at qur?aan, wo bil?ellemo l arabiyqa de taaliim kuwayyis, yaani arabinna di mi l fušha, taaliim kuwayyis wo baadeen

bišiiluøm biwaddiiøm, wa hassa fi beet aš šeix zaata walád waahid sayayyir ke, azinna maa ifuut tisʔa aw ʔašara, kula waalida gaal hu budoor bijiiba ihuṭṭa hineen wo bilʔellem la l arabiya l laaja l arabiya di, wa baadeen kan kibír, wa gará zeen, kan bišiila bəwaddii, l madaaris, yani bigdar buwaddi xaarij kula (30.01)

<I> bigəri al lahaja

<SK> finšan, bidoor bilʔellem ad daariji da bas, law alʔellem l daarija adiil, xalaas baadeen, wa gará qurʔaan dadda bišiila buwaddi, le l madaaris dedda gade maa buwaaji şuʔubaat kasiira bilheen, ke, mm fi šabá hu da kasiiriin, haaliyan hinen bijiibu ʔiddat maraat bijuubu awlaad šabá huda wo baadeen, kan taʔallamo kan bišiilum imšu, hassa waahid da, gabúl ja hineen, yamma bisayyi fi taqriiban fi miqdaarna, awwal ja ma bieyrif al daarija kula, wo hassa mašé hinaak kan mašé hinaak istamarra be d diraasa, wo hu zaata bišʔur bekoon yaani, tisaʔida fi taaliim al fuşha, šúgul alʔellema hineeni da, bisaaʔida fi taaliim al fuşha, yaani maa bəwaaji şuʔubaat kasiira bilheen, ben nisba lee l luqqa (30.49)

<I> wa inta nafsak ligiit al luqqa l arabiyya hayyine

<SK> aah ligiita hayyin, bin nisba le l mawaad al bas, hunaak masalan al mawaad al luqqa l arabiya, misl al balaaya, wa n náhu, wo ş şarf, wa maa ašba zaalik, deela naadim maa bistafiid ziyaada, amma misla d diyaanaat misil al fiqh, wa l tafsiir, wa tawhiid, wa ašyá waadaat deel tifham minan kasiir, amma al mawaad al luyá l arabiyya, misil an náhu doola wa ke dool da, baʔat nuwaaji ş şuʔubaat (31.30)

<I> keef

<SK> bi n nisba lee, da maa fuşha, yaani mislan náhu, inde şuʔubaat fi yaani kan naaøm maa, lau maa mə tarif be l qawaaʔid hiné l luqqa l arabiyya, al qawaaʔid misil at tarbiya wa l balaaxa deel, indahan şuʔubaat, amma laakin al mawaad al ma híne l luqa l arabiyya mísil al mawaad ad diiniyya, misil al qurʔaan wa l hadiis kulla nafhama, hassa l hadiis yaaliban, waayid yamma tigəri leya l hadiis, tifhama š šúgul, al hadiis, wa l fiqh, wa l qurʔaan, hatta l qurʔaan, yaaliban nafham minna kasiira, nastafiid bin nisba le l mawaadi d diniyaat, nistafiid ziyaada min mawaad al luqqa l arabiyya (32.07)

<I> keef haalit al arab fi l balge

<SK> haa fi l balge yaaliban, arab muzzaariʔiin, wa xidimítøm da ziraaʔa, wa min aadaatum kan lau, az ziraaʔa faatat, wa haşado šogóløm al ligyooa da, wo budaffunuu fi n nugaara, kan indum alme, xalaas bugoodu buşaaufu yaani, kulla ş şeif bagdaooha, kan me indum alme,

kan budufunu ow waadiin xalaas bəšiilu bagarəm bumšu le bakaan al, al alme da bogoodu fooga, baadeen yam al xariif daana bugabbulu bijú (32.45)

<I> katiiriin induhum bágár

<SK> katiiriin induhum bagár, bas as siniin deel hiné amraaḍ hana l bágár deel da katiiriin wa siniin hiné, yaani l amd'aar šiya, al baad katiiriin bagarəm baaʔán wa l báʔad saraariik, yaʔani, sarago l bagár,

<I> saraariig (33.03)

<SK> yaani saraariik busurgu l bagara, wa waadiin amraad hine l bágár, waadiin yaani, mən adám l ʔiiše, bibiiyu al baaʔi al bagár wa bišúru akíl, amma a laakin hatta alaan, naas katiiriin, indəm bágár, hassa masalan hillidna l jiiit mənna, hillinna hillit abuuya bakaan wildooni fooga, azəнна indina, rijaal indum nuswaan kubaar kubaar buyuut talaatiin wa tineen, dool an naas al kubaar, wo manaazil indum taqriiban bagár miiteen, humma kulluhum ke da, amma gabúl waqít al bagár katiiraat da indum taqriiban arəbamiya bagara, amma hassa misil adám l akíl wa šunu šunu wo ke beyaain, kan bagašan bilheen, amma yaa ssa kulla mutamidiin le l bágár dool bas, humma ke gaadiin be l bágár, kulla ašxaaləm yaani busawwoon, ašaan šugúl al bágár bas (33.53)

<I> binšuqu be l bagar

<SK> an naadim kan bagara, fi lubbuhum humma dool kan naadum bágara bigán katiiraat, masalan, bagara ligán míya wo ziyaada, wa naadum waayid da bunšux ban, amma naadim kan misil bagara talaatiin arabiin, xamsiin, maa yaaliban maa bunšux, wo waahid tilgaaəm, eh, kan bagara misil, taqriiban alf wo ke, biyaad'd'iiian lee fallaata, teerif fallaata, al fulaani, bunšuxu baan, buruuxu baan ke, wo mufakkiriin lan wo hu kan induhum šugúl šiya kan biyaad'uu looəm, baad wagít qaliil kan bimši bišiiffan bijí wo ke, da kula ke, kan hu šaaf, hu kula inda fursa kan hu bas bitibáʔan bimši ban le yaari bijiiban bibiiu toor wo jaay, wa kan al xariif šiya ke daana kan bərja, bas ke raayiqiin ban waadiin (34.39)

<I> bas biyaad'uuhum le l fallaata

<SK> ah la, al qaliil biyaad'uuən le fallaata, kan naadum bagara katiiraat bilheen wo ma inde ummaal, mi inda awlaad, wo mi inda axawaan busaaʔuduu fi s sára wo ke da, biyaad'úuan le fallaata, bisiiru laəm baan, wo baaden kan humma ke hagguhum wa maa bimši kan bəkaffuuəm, be šogólum fookum biyaad'ú looəm, wa bagarəm gaaydaat bas, yoom dawwar kan niita kan bimši bišiilhan bijiiphan, wa tilga waadiin, waaid kan inda misil bagar xamsiin, wa byəəta maain laagaat, kan bišiil bagara deel biyaad'iiian le axú buguul la akurubhan, wa l lában šiile, wo šunu šunu kula, wo hinna gaayidaat indak bas, wo ma hineyyak maa mil, yaani

bisaaidannak, inta kula kan tistafiid fi, fi l labán da, wa fi d díhin az zeed al tilgá minhan dá wa ke, amma hineyya bas wa gaadaat, wo da šabá da kula waadiin busowwu ke, waadiin kan bunšūqu marra waahid (35.29)

<I> keef al magad fi l hille wa barra

<SK> laa, al magad inda fark, al fark bas, teerif naas barra, yaani, kulla šai maa inda šuʔubaat, misil al hádʻab, wo l ašyá naadum al bijjibhan, al bəseyy baan l mulá al akíl deel kullihin bilgóohan saakit al axalabiya kula bilgoohan saakit, bijuubuan min al min al, buxarmu bijjibúuan, amma híne, bas šuʔuuba fi, amma kan maa fišaan aš šuʔuuba di, yaani híne hiila hiil min hinaak, wo hinaak táab katiir, hassa misilna aniina dool da nimši z zirá wo maa nijí ille taqriiban be l leel níji, wa kan, aw waaid kan mašá t taabi l bagár bas, fi s sára ma bijí ájala, taqriiban al leel bijí, taab ke fi, amma talaaf gurs katiir aw ihtiyaa le maal kasiir hinaak maafi, amma hiné, šunú kula be gurús kan naadum ma indak dáxil katiir da naadum bətʔab jiddan, amma hinaak da wa lau ma indak dáxil zaata tigdar tiʔiis, waahid tilgá ma inda wa lau bagara waahida aw miʔizat waahida, wa aayiš maʔiisa kuwaysa maʔaa axwaana, bas fi ašaan maa bihtaaj lee tašriif hana amwaal kasiira, fi (36.50)

<I> tishiif yatú fiihim axeer

<SK> bi n nisba lei ana maa daamit ke ana axxar híne da bašiif híne axeer lei, finšan axxár híne, amma lau hassa haadi, yamma, kan saafár, hinaak, bašʔur baha hinaak da bašʔur baa magada helú bilheen, wa badeen yaani bas teerif ana, gaaid fi l mudun wo šiya ke tarabbeet tərbiya hiil mudun, wa ke bazzakkar ašyá wadaat hineen maa, hinaak maa bilgaahan, da bašiif hineen áhasan lei, amma waadiin gaayid hineen kula tišiife, kan ja lau safar bas kula bidayyig be l bakaan da, helú laa bərja bugood qaadi, bas mine kula ala bakaan alwaalaf fooga hu bas bíssa axeer laa, wo bin nisba le ana šaxsiyan kan bašiif hassa ke haaliyan hineen áhasan lei, hineen áhasan lei min al bawaadi l barra (37.41),

<I> wa martak

<SK> kullina, kullina híne hassa, hi zaatha bašiifha hineen áhasan laha, mm

<I> tisma ar raadio

<SK> aa basma r redio wo t televizion wo l izaat kulla basma,

<I> fi ayy luqa

<SK> aah bi n nisba le l izaat al xaarijiya bastami le lugit al yaaliban, yaani bastami lee, luyit hausa biibiisii, wo l arabiya l fušha london, wa l gaahira dool wo d duwal al arabiya, wa bi n nisba le hine kan bastami axbaar hine netwok nuws hine al telbizoon hana s saaʔata t

taasi?a, bas wo axbaar hine, borno kula kan be borno, aw be hausa, aw be l ingliiziya kullu
maa waahid ligiita xalaas bastafiid minna wo xalaas bamši (38.28)

<I> mata al árab budbo al qánam aw l bágár

<SK> dii, bi n nisba le l manasibaat aw le l ?iit, aa bi n nisba hassa l misil naadim da inda
tismiyaa, aw inda ziwaaj, aw inda hafəl, yaani, misil saafar wa jaa, wo kida kulla kan, ba l,
yaani be l farha bas, da taabi le l farha, wa kan naadim inda nuquud maa biduun farha, aw bi
kulli jum?a bigdar bišəri bəḍḍa wa bəseyy, amma hiné l bawaadi, ille yoom al, az zawaaj,
yaani, misil an niká (39.15)

<I> keef tisawwu

<SK> hine l bawaadi, misil at tərhiila, az zawaaj, yaani z zawaaj, hassa l awlaad hine lubb al
hilla kulla ke billammo, misil ana hine, mísil hassa hu da budoor buzzawwaj, wa fii baadiya
uxra, xalaas kulla awal nijí le hilta hu da, xalaas buḍábo leena šuqúl, naakul, misil sa?a
araba?a, wo saa?a xamsa, da ala hasab, kin al bakaan be?iid nuguum ajala, daateen, akalna,
xalaas benimši ninaam fook bakaan al bit al budoor buzawwacha ninaam hinaak, humma
buḍábo leena, wa binnaakul, wa baadeen kan nišiil al mará nijí, ba?ad al áqit, našiil al mará
nají, ha fi jayinna di kan jiina, bəkaan gariib, mašaafa wahda tijiibna xalaas, kan mašaafa maa
t tijiibna da, kulli naadum ragadna, jiina nazalna fooga ḍ ḍayyafna fooga da, hu kula bḍḍa, dii
qaa?ida bas bḍḍa leena, kan baarifna maa baarifna, madarrib ke kula arabi da, jiina, jiina da
xalaas, kan naas, aj jo be ariis dool da, kan naas ašara kula xalaas, ille bḍḍa looum ša bas
(40.12)

<I> buḍbo šunu

<SK> bḍḍa yaaliban, al gánam waa al miize, al bágár da ala hásab, yaani naadum yanii inda
bagár katiiraat, bḍḍa bagár kula, bḍḍa bagár, kan naam maa ganii, kan biḍábo misil al
miize aw l kubšaan,

<I> šukran

<SK> afuwan